

הרא"ש [בבא מציעא פרק ד סימן כג] שמה שאמרו מפני שמשיביו ר"ל שמתקיים יותר, יש לומר דקמ"ל אע"ג דהר"ך טוב ומוטעם יותר. רק דקשה לומר כך, וכל שכן אם זה המערב רוצה למכור היין אחת לאחת כדרך החנונים מדה ומדה והמוכר בעודו בכוסו יבלעהו מאי איכפת ליה אם מתקיים יותר. ויש לדחוק דלרא"ש לא ר"ל במה שאמרו מפני שמשיביו ולכן טוב ליין וללוקח, רק ר"ל מפני תקנת עולם שלולי זה אין היין המתקיים זמן רב ויפסידו בעלי יין שיצטרכו למכור מיד היין לאלתר, ולפי זה אתי שפיר גם אם נפרש 'באמת' הלכה למשה מסיני, והוא דוחק.

ומה שכתבתי להלכה דפסק עמו רך בפירוש לא יערב בו קשה, ידעתי שרש"י [שם ד"ה מפני שמשיביו] לא פירש כן, האמנם בלאו הכי חלק הרא"ש [שם] על פירוש רש"י. ובטור כתב כאביו הרא"ש ב[חור"מ] סימן רכ"ח וכתב אפילו קשה בך, וצל"ע דענין תערובות הלא ענינו מעט בהרבה, ואם כן אחר דלא שרינן רק בין הגיתות מפני שתוסס עמו ולא יתכן זה רק בעיקרו ורובו חדש. ויש לומר שסבירא ליה להרא"ש דגם זה התנאי דבין הגיתות לא קאי רק על תערובות קשה בך, משא"כ בהיפך כל השנה מותר, וכן כתב הטור [שם] עיין בסמ"ע [שם ס"ק כ]. האמנם הרמב"ם בפרק י"ח דמכירה [שם] דלא כתב 'כל שכן' [כלשון ההג"ה שם סעיף יא] ולא 'אפילו' [כלשון הטור] נראה דסבירא ליה כדעת רש"י, ולכן סתם הב"י כך בשו"ע [שם סעיף יא]. *ועיין עוד בהרא"ש שגם בתערובות ישנים הטובים בחדשות גרועים אוסר, דלא כרש"י [שם]. והנה הרא"ש מפרש ברייתא הסמוכה למשנה כפשטה והוא ממש כדעתו, וודאי לא לחנם נאדי רש"י בפירושה מפשטה ופירשה באופן רחוק ואין כאן מקום להאריך בזה, והעיקר לשון 'מפני שאדם רוצה לישנן' [בבא

על דעת שיתכן גבי החזן רואה הלכה למשה מסיני. (כ) האשה חוגרת בסינר כו'. גם כן לשון 'באמת אמרו' פרק י' דשבת [צב:], אבל לא זכר בו הלכה למשה מסיני לא בפירוש המשנה ולא בספרו פרק א' דשבת, וצ"ע למה.

(כא) ביין התירו לערב קשה בך. גם זה לשון 'באמת אמרו' פרק ד' דבבא מציעא, ועל זה אמר הש"ס [שם ס.] כל באמת הלכה היא. ותימה שלא זכר בו הרמב"ם הלכה למשה מסיני בספר קנין מכירה פרק י"ח [הלכה ה.]. וכבר זכרנו לעיל [אות טז] דאפשר הרמב"ם סבירא ליה כפירוש רש"י [שם ד"ה באמת] דלא ר"ל מה שאמרו בגמרא 'הלכה' היא הלכה למשה מסיני רק הלכה פסוקה, ולכן גם בפירוש המשנה בזה לא זכר הלכה למשה מסיני, רק דקשה מה שכתב גבי עיגול של דבילה בפירוש המשנה [בהקדמה למשנה ובתורות פ"ב מ"א] ובחיבורו [תורות פ"ה ה"ז]. אכן מצאתי שגם הערוך בערך אמת נראה שמפרש שהוא הלכה למשה מסיני. וצ"ע עוד דהוה ליה למימר 'באמת' על אין מערבין פירות בפירות, ובכהאי גוונא הקשינו בסמוך. ואיכא למידק בין לפירוש 'הלכה' ר"ל הלכה בלי פקפוק בין שר"ל הלכה למשה מסיני מאי איצטרך ומה קא משמע לן שהרי משביחו, ובכהאי גוונא אמרו רז"ל בעירובין דף כ"ט [ע"ב] ופסחים דף ל"ב ע"א אכל תמרים ושילם גרוגרות תבא עליו ברכה. ויש לומר דאיצטרך הלכה למשה מסיני דלא נגזור ונאסור מגזירה פן יערב רך בקשה, כל שכן למה שאמרו בגמרא [בבא מציעא שם] דדוקא בין הגיתות שרי דשייך לגזור אטו אחר כך. אי נמי הוה אמינא דיש קפידה בלוקח דרוצה לשתות יין רק משום בריות גופא באשר יודע ביינו שהוא רך, והכי נמי נראה לי להלכה דדוקא בסתם מערב משא"כ אם מכר חביות מיוחדים כל שכן אם התנה על יין רך דאינו רשאי לערב. ולפירוש

* ועיין עוד בהרא"ש שגם בתערובות ישנים הטובים בחדשות גרועים אוסר, דלא כרש"י. והנה הרא"ש מפרש ברייתא הסמוכה למשנה כפשטה והוא ממש כדעתו. נ"ב. ואנכי לא ידעתי פירוש הרא"ש האין יתיישב מלשון הברייתא דכפסק עמו חדשים דלא יערב ישנים, דהישנים אינם ראויים לישן ולהצניע, דהרי אמרינן דחדשים מג' וישנים מד', ואם כן כמו דמכר לו חדשים היקרים בלאו הכי שרוצה לישן האין יערב בו ישנים הזולים, וצ"ע ג' (ר"ש פריינד).

שזה הלכה מפי הקבלה. ולא ר"ל הרמב"ם שהם הלכה למשה מסיני בלשונות אלו כדמוכח בכמה דוכתי וכדבעינן למימר לקמן, וסבירא ליה דאין פירוש 'הלכה' פה הלכה למשה מסיני.

(כה) ד' חטאות מתות. בגמרא מסכת תמורה פרק ב' דף ט"ז ע"ב וארבעה ניתן להם מסיני, עיין רש"י [שם ד"ה ארבעה] ותוספות [ד"ה רבי נתן]. ובמיימוני פסולי המוקדשין ריש פרק ד' ודברים אלו מפי משה רבינו ע"ה נשמעו, ולא כיון לומר שהוא הלכה למשה מסיני, ואף כי בגמרא דבכורות דף ט"ז ע"א קרי ליה 'הלכתא' ושם דגם כל שבחטאת מתה באשם רועה הלכתא הוא, ובתמורה דף (כ' ע"ב) [יח.] ובדפוס אמשטרדם דף קי"ח ע"א דהלכתא גמירא לה ושם דף י"ח ע"ב כתב רש"י בפירוש [ד"ה תמורת אשם] הלכה למשה מסיני. והרב תו"ט [תמורה פ"ג מ"ג] כתב דאי אפשר לומר שהוא הלכה למשה מסיני מדפליגו רבי אליעזר (ור"מ) [ורבי אלעזר] עליה, והוא ממש כשיטת הרמב"ם. ומכל מקום אינו נראה לפע"ד דמה לי אם פליגו בפרטי דיניו, או נחלקו על מאמר שהוא הלכה למשה מסיני וסבירא להו דניליף מקרא, או נחלקו על גוף הדין וסבירא להו דאינו הלכה למשה מסיני, דסוף כל סוף נאמר דנשכח בירור ההלכה למשה מסיני, והלא נחלקו אם היה הלכה למשה מסיני גם בחטאת צבור ושכיפרו בעליו בתמורה פרק ב' משנה ב' [טו.] ועיין עוד שם פרק ד' משנה ג' פלוגתא דרבי וחכמים ובגמרא שם [כג.], איך נפלו עוד ספיקות ונולדו מחלוקות בחטאת צבור שאבדה.

אכן בתוספות יבמות סוף דף ע"ז [ע"ב ד"ה הלכה] כתבו בהדיא כמו שכתב התו"ט [תמורה שם] דאי סלקא דעתך דפירוש 'הלכה' אני אומר ר"ל הלכה למשה מסיני לא הוי פליג עליה, והוא דעת הרמב"ם דלא שייך מחלוקת בהלכה למשה מסיני. ועם כל זה מפני גודל הקושיות שנפלו לפי זה ונצרך לומר שהלכה למשה מסיני נאמרו בלשון מסופק ונעלם, לכן נפל מחלוקת בפרטים וכמו שכתב התו"ט [שם] לדעת רש"י. ועם כל זה לא יספיק התירוף בכמה וכמה כגון הא, ואי אפשר שבכל אלה לא הרגישו התוספות. לכן נראה לי בדעת התוספות

מציעא שם] דהוה ליה למימר 'דמצי אמר ליה לישנן בעינא ליה' וכן לשון גמרא גבי כספים [שם] דמ"ה ע"ב, ועוד דלא נקט הש"ס מילתא דלא שכיחא שיהיו החדשים יקרים מצד עצמן רק בהיפך, כדמוכח בפרק הריבית [שם] דף ע"ב ע"ב היו חדשות מארבע וכו'. והרי"ף יש לו גרסא אחרת והארכנו בגזירת ה' בחידושינו.

(כב) עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית, כצ"ל. זכרו הרמב"ם ספר זרעים מתנות עניים פרק ו' [הלכה ה.]. וצ"ע דבגמרא יבמות פרק קמא דף ט"ז [ע"א] משמע שהוא תיקון חז"ל. ובפרק ד' דמסכת ידים [משנה ג] ובר"ש שם [ד"ה הלכה] דמה שאמרו שם הלכה למשה מסיני לאו דוקא, אכן מיייתי שם תוספתא דמשמע שהוא הלכה למשה מסיני ממש עיין מה שכתב תו"ט שם [במסכת] ידים. נקוט מיהא דיש מחלוקת בהלכה למשה מסיני, ומינה מוכח דיש גם כן שכחה וחכמים כיוונו בתקנתם להלכה למשה מסיני, והכי משמע במשנה ¹²³⁴⁵⁶⁷דידים. אבל אין לומר מפני שאמרו [יבמות שם] בשם חגי הנביא הוי הלכה למשה מסיני, דאם כן נימא הכי נמי בכמה הלכות עיין גמרא פרק קמא דראש השנה דף י"ט ע"ב ויבמות דף י"ו ע"א ונזיר דף נ"ג ע"א, ועיין עוד ברש"י מסכת עירובין דף ק"ד ריש ע"ב [ד"ה נביאים], וקדושין דף מ"ג ע"א וחולין דף קל"ז ע"ב ובכורות דף נ"ח [ע"א] וזבחים דף ס"ב [ע"א ורש"י ד"ה שלשה נביאים]. עד כאן מרמב"ם בהקדמת המשנה.

אלו הם שלא זכרם בהקדמתו לפירוש משניות. (כג) ערלה הלכה. הוא משנה סוף ערלה זכרו בספר קדושה מאכלות אסורות בפרק י' [הלכה י] שהוא הלכה למשה מסיני, וכבר כתבנו לעיל [אות טז וכן] דצ"ע דעתו של הרמב"ם מה סבירא ליה במלת הלכה. (כד) במסכת נזיר סוף פרק ד' הלכה היא בנזיר, ועיין שם דף כ"ח [ע"ב], ופירשו רש"י [שם כט. ד"ה אהכי] ותוספות [כח: ד"ה הלכה] שהוא הלכה למשה מסיני. ובמיימוני הפלאה נזירות פרק ב' [הלכה יג] שהוא הלכה מפי הקבלה, וצ"ע על מה שכתב עוד כך בפרק ח' [הלכה טו] על האיש מגלח על נזירות אביו והוא גמרא סוף פרק ד' דנזיר [ל.], מנא ליה